

BONA NIT, I BONA SORT

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI-COMENTARI

EE UU, 1953. El senador Joseph McCarthy desencadena la seva *Caça de Bruixes* que terroritza la ciutadania, siguin d'esquerres o no. Edward R. Murrow presenta a la CBS el seu programa de notícies *See it Now*. L'equip de redacció de l'espai, amb el productor Fred Friendly i els periodistes Don Hewitt i Joe Wershba entre d'altres, discuteixen els possibles temes que sortiran per antena. Entre aquestes històries destaca la de Milo Radulovich, meteoròleg de l'Exèrcit de l'Aire acomiadat perquè s'ha negat a denunciar el seu pare i la seva germana,

incriminats per un delict d'opinió sense proves... Murrow informa d'aquesta qüestió en el programa, defensant els principis de les llibertats civils, base de les societats democràtiques, malgrat l'oposició del número 2 de la CBS, Sig Mickelson.

Com a resposta, el senador McCarthy denuncia Murrow com a simpatitzant comunista. A partir d'aquí s'iniciarà una guerra oberta entre el programa de Murrow, amb el suport del cap de la CBS William Paley, i el senador McCarthy on estarà en joc la llibertat d'expressió i els principis fundacionals de la democràcia nord-americana.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol original: *Good Night, and Good Luck*

Països i any: EE UU; Regne Unit; França i Japó. 2005

Productor: Gran Heslov

Director: George Clooney

Guió: George Clooney i Grant Heslov

Música: Allen Sviridoff

Director de fotografia: Robert Elswit

Muntatge: Stephen Mirrione

Durada: 93 minuts

Intèrprets: David Strathairn (Edward R. Murrow); George Clooney (Fred Friendly); Jeff Daniels (Sig Mickelson); Robert Downey Jr. (Joe Wershba); Patricia Clarkson (Shirley Wershba); Ray Wise (Don Hollenbeck); Frank Langella (William Paley); Tate Donovan (Jesse Zousmer); Tom McCarthy (Palmer Williams); Matt Ross (Eddie Scott); Reed Diamond (John Aaron); Robert John Burke (Charlie Mack); Gran Heslov (Don Hewitt).

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Escriviu la sinopsi del film.
2. Escolteu amb deteniment el discurs que el periodista Murrow fa, al començament de la pel·lícula, a l'acte del seu homenatge. Diu, entre d'altres coses, que la televisió es troba en una situació de decadència, que aïlla de les realitats del món on vivim, que demostra una al·lèrgia innata a la informació pertorbadora. Ens ve a dir que si els qui produeixen televisió i els qui la consumeixen no prenen consciència aviat que el model televisiu que tenen només distreu, enganya, entreté i aïlla, tota la societat ho lamentarà. Què en penseu d'aquest missatge? Té validesa avui en dia? Creieu que els guionistes de *Good Night, and Good Luck* pensaven en la televisió dels anys 50 o en l'actual?
3. També en els primers compassos del film, en Joe Wershba li diu a la Patricia, la seva esposa secreta, que cal que signi un document certificant que no és

comunista. Com valoreu aquesta situació? És pròpia d'una societat plenament democràtica?

4. Expliqueu l'anomenat *cas Radulovich*? Quina és la injustícia que comet l'exèrcit? Per què el productor Friendly rep pressions de dos coronels? Com s'acaba el cas?

5. Qui era en Joseph McCarthy? Investigueu primer i expliqueu després els conceptes de *mccarthysme* i *caça de bruixes*.

6. Amb quins arguments Edward R. Murrow critica les pràctiques del senador McCarthy?

7. Expliqueu la rèplica de McCarthy i els comentaris posteriors de Murrow? Comenteu aquesta frase del periodista: *Cal que els Estats Units debatin amb tothom del món, però no en l'àmbit de les bombes sinó en el de les idees*.

8. Per què es suïcida el presentador Don Hollenbeck?

9. Degut a la contundència de Murrow contra el conservadorisme de McCarthy, la CBS perd el patrocinador del programa. Creieu que a les televisions que nosaltres mirem poden existir pressions de grans empreses? I de partits polítics? Amb quina finalitat?

10. A les acaballes de la pel·lícula, quan Murrow i Friendly surten del despatx del cap de la CBS, els espectadors podem veure un discurs televisat del president dels Estats Units, Eisenhower. En aquesta intervenció escoltem com el president defensa l'estat de dret, les llibertats i el dret de tots els ciutadans a un judici just, no a una persecució sense proves basada en rumors. Quin significat té aquest escena?

LLENGUATGE I TÈCNIQUES AUDIOVISUALS

1. Tot el film es desenvolupa a través d'un *flash-back* o salt enrere. Expliqueu en què consisteix aquest recurs cinematogràfic.

2. *Bona nit, i Bona sort* és una pel·lícula en blanc i negre. Creieu que els espectadors d'avui tenen prejudicis en contra del blanc i negre? Per què penseu que el director, George Clooney, va optar pel blanc i negre? Per altra banda, sense el blanc i negre s'hagués pogut apreciar el poder evocador de les ombres i del fum tan presents en el film?

3. Quan Murrow inicia les seves intervencions televisives en directe, sentim com un tècnic diu: *Panoràmica. Càmera 1*. Què és una panoràmica?

4. També, en la realització d'aquests programes observem un *teleprompter* primitiu? Què és i per què serveix un teleprompter en les emissions de televisió?

5. Les cançons de jazz que se succeeixen en el film actuen com de cortines musicals després d'una seqüència de gran tensió i intensitat. Feu-ne la comprovació.

Consulteu aquest blog si teniu algun dubte:

<http://llenquatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

EL COMITÈ D'ACTIVITATS ANTIAMERICANES I LA CACERA DE BRUIXES A HOLLYWOOD

Es coneix amb el nom de *Cacera de bruixes* o *mccarthysme* — degut a que el senador nord-americà Joseph McCarthy va capitanejar unes de les comissions més inquisitorials — als processos de diferents Comitès d'Activitats Antiamericanes que van actuar als anys quaranta i cinquanta del segle passat a la recerca de *subversius* i *comunistes* en la indústria del cinema, particularment entre directors i guionistes. El clima polític i social de postguerra estava definit per la guerra freda, una política de fre a l'expansió soviètica i de propaganda anticomunista. Les eleccions de 1944 guanyades per Roosevelt-Truman van donar un gir dretà al Partit Demòcrata, de forma que el pensament liberal va quedar en entredit i l'americanisme es va identificar amb l'anticomunisme.

El Partit Comunista dels Estats Units (PCUSA) tenia uns vuitanta mil militants l'any 1944, dels quals es calculen en uns tres-cents els membres que treballaven en la indústria del cinema, la meitat d'ells com a guionistes.

L'onada conservadora aconseguí que l'any 1946 es promulgui l'anomenada Llei Taft-Harley que obligava a realitzar un jurament anticomunista per ocupar càrrecs sindicals. A l'octubre de 1947 es crea la comissió Parnell Thomas, el primer Comitè d'Activitats Antiamericanes que va obrir la veda de la cacera de bruixes anticomunista a Hollywood. Aquesta comissió va citar a declarar a 19 *inamistosos* (presumptes comunistes) i a uns altres *amistosos* (dretans disposats a delatar). L'estratègia de resistència dels *inamistosos* va consistir en apel·lar a la Cinquena Esmena — ningú està obligat a declarar contra si mateix — i també a la Primera, que consagra la llibertat de pensament, religió, expressió i associació. Van rebutjar la capacitat de la comissió per interrogar i el procés sencer de cacera de bruixes. Degut a que els sectors progressistes van crear el *Committee for the First Amendment (CFA)*, que van encapçalat John Huston i William Wyler, i degut també a la campanya de premsa que es va desencadenar, la comissió Parnell Thomas només va interrogar a deu cineastes, anomenats després els *Deu de Hollywood*: John Howard Lawson; Dalton Trumbo; Albert Maltz; Alvah Bessie; Samuel Ornitz; Herbert Biberman; Edward Dmytryk; Adrian Scott; Ring W. Lander; i Lester Cole. Per la seva banda, els qui van donar suport al Comitè d'Activitats Antiamericanes com Jack Warner, Louis B. Mayer —

productors — o Walt Disney van explicar que no havien realitzat pel·lícules antiamericanes i que havien expulsat de l'estudi els infiltrats comunistes.

Els *Deu de Hollywood* van ser condemnats l'any 1950 a 10.000 dòlars de multa i a un any de presó. Poc temps després de ser empresonats sorgeixen els *penediments* i les delacions: el director Edward Dmytryk és el primer en fer-ho i denuncia dos companys.

Un altra eina de la *Cacera de Bruixes* fou la Comissió Wood, que va actuar entre 1951 i 1952, en un clima de fervor anticomunista degut a la revolució comunista a Xina i a la Guerra de Corea. Va citar a declarar a mig centenar d'*inamistosos*, que només tenien com a alternativa el penediment i la delació. Entre 1953 i 1955 van actuar les comissions Velde i Walter; la *Cacera de bruixes* es modera amb la fi de la Guerra de Corea i la reprovació del Senat a Joseph McCarthy que, cada cop més paranoic, denunciava la infiltració comunista en diversos estaments de l'Administració.

Un dels resultats dels diferents comitès d'activitats antiamericanes fou la creació de les llistes negres, que suposaven la condemna a l'ostracisme professional dels seus integrants. Qui formaven part d'aquestes llistes? Per exemple, els qui es van negar a declarar davant d'aquestes comissions, els qui invocaren la Primera o la Cinquena Esmena, els qui havien donat suport a organitzacions cíviques, antifeixistes o progressistes, solidaritzant-se amb els inculpats, etc. L'any 1956 es van comptabilitzar 214 persones – la meitat d'elles guionistes — excloses de Hollywood. Els resultat fou que va haver escriptors, actors, directors i tècnics que van haver de canviar de professió, fugir a Europa o treballar de forma clandestina. Va haver qui va treballar a sous baixos i amb nom fals o mitjançant una persona interposada (*tapadores*), sobretot per a les petites companyies. Un dels casos més curiosos fou el de Dalton Trumbo, que va arribar a guanyar l'Óscar al millor guió (*The Brave One*, Irving Rapper, 1957), amb el pseudònim de Robert Rich.

Charles Chaplin, l'expulsió del qual havia estat demanada per la comissió Parnell Thomas, es va quedar a Europa quan va rebre un telegrama el fiscal general on li anunciava que seria investigat. El clima de la *Cacera de Bruixes* va propiciar que directors com ara John Huston, Orson Welles i Fritz Lang marxessin també cap a Europa.

Un altre resultat van ser les delacions: en diferents sessions dels Comitès d'Activitats Antiamericanes, directors progressistes amb obres molt valuoses com Edward Dmytryk, Elia Kazan o Robert Rossen van delatar col·legues que havien estat afiliats al PCUSA per poder continuar amb les seves carreres. Altres es van penedir immediatament, com l'actor Sterling Hayden que, després de delatar companys seus, va encapçalar la resistència al mccarthysme. Alguns van voler justificar la delació en les seves pròpies pel·lícules, com Elia Kazan amb *On the Waterfront* (*La ley del silencio*, 1954).

Globalment, els anys durs del mccarthysme van produir un gir conservador en el cinema nord-americà i van provocar un seriós trencament en la professió; com va diagnosticar Orson Welles, “de la meva generació som molt pocs els que no hem traït la nostra postura, els que no vam donar noms d'altres persones. Això és terrible. No sé com una persona es pot recuperar d'una traïció així que difereix

enormement de la d'un francès, per exemple, que fou delator de la Gestapo per poder salvar la vida de la seva esposa; és un altre tipus de col·laboració. El gran problema de l'esquerra nord-americana es que va trair per salvar les seves piscines”

Sánchez Noriega, J.L. (2002) *Historia del Cine*. Madrid: Alianza Editorial. P. 380-381. Traducció de l'autor.

Activitats

1. Quins drets infringia l'obligació de jurar que no s'era comunista si es volia ocupar càrrecs sindicals?
2. Per què una activitat d'esquerres era titllada d'antiamericana?
3. Investigueu per què en Charles Chaplin fou un objectiu de la *Cacera de Bruixes*.
4. En quines altres ocasions s'han produït situacions com les del mccarthysme i la *Cacera de Bruixes*? Hi ha algun indret del món on es visquin situacions equiparables?

ELS INFORMATIUS AVUI: L'ESPECTACLE CONTRA LA INFORMACIÓ

Ed Murrow, el periodista que va derrotar el senador integrista nord-americà J.R. McCarthy, va advertir que la informació a la televisió estava punt de ser derrotada per l'espectacle.

El ressò del seu advertiment, fet fa més de cinquanta anys, va arribar amplificat per la pel·lícula de George Clooney, *Good Night, and Good Luck* (2005), que era el comiat habitual de Murrow.

El programa amb el que Murrow va acabar amb McCarthy, el polític que va fer de la bandera del seu patriotisme una arma per caçar comunistes, es va emetre el 9 de març de 1954. Anys més tard aquell programa i aquell advertiment tenen plena vigència i fa que ens preguntem: ha perdut la informació a favor de l'espectacle?

Alicia Gómez Montano, directora d'Informe Semanal (TVE)

(...) qui més s'assembla aquí a Murrow és Iñaki Gabilondo... Va mostrar moments d'extrema fortalesa davant el govern de José M. Aznar quan va pensar que hi havia fets que s'havien d'exposar. Però darrera seu només hi havia periodisme. La televisió fa molt de temps que opta per l'espectacle en detriment de la informació: molt successos, molt escot. Pressions? Alguns moments que

hem viscut en la pública: ja figura en els llibres d'història la pressió política que va caure sobre nosaltres entre 2002 i 2004, quan TVE fou obligada a comportar-se com una televisió de partit i no com un servei públic.

Pedro Piqueras, director d'Informatius (Tele 5)

L'entreteniment ha guanyat la partida; allò que no és entretingut no és emès per televisió. Allò que abans era carn de programes de modes o d'El Caso ha passat a ser matèria d'informatius. Se serveix a la imatge, el missatge és el mitjà. Els continguts que han d'explicar-se s'eliminen (...) El poder? Sempre tractarà d'imposar-se sobre ella (la televisió), però no només el poder polític, també els poders econòmics, qualsevol voldrà sempre dominar els fils (...).

Matías Prats, presentador de l'informatiu nocturn (Antena 3)

(...) Entreteniment? Informació? Un informatiu ha de tenir allò que interessa els telespectadors. Ho sabem? Segurament sí perquè ens segueixen. Cal formar, entretenir i informar, es deia. Jo crec que ara la tele està per informar i entretenir. Formar? És demanar-nos massa a la televisió.

Lorenzo Milá, presentador de l'informatiu nocturn (TVE)

La televisió és un recipient on hi cap tot, la vida sencera, i els informatius els passa el mateix. El cert és que els informatius són menys combatius, es mullen menys. Les corporacions, els governs, els poders guanyen la partida, fan que els periodistes perdin crítica (...) Passa als Estats Units: els informatius públics, prestigiosos, tenen una presència social molt residual, molt baixa... La lluita és perquè et vegi més gent, no perquè siguis millor o més creïble. No necessàriament l'informatiu més vist és el millor (...) El periodisme, avui? Conviu un periodisme lleuger i endormiscat amb un altre més sòlid i rigorós Costa trobar-lo; el periodisme està segrestat pels polítics, que omplen els mitjans de declaracions i de contradecaracions, ens utilitzen per intercanviar missatges.

Iñiqui Gabilondo, director de l'informatiu nocturn (Cuatro)

La complexitat es troba en hores baixes. La televisió ja s'ha llançat a la lògica del món de l'espectacle. Persegueix els focs artificials i, en aquest terreny, la complexitat perd la batalla No és un cas aïllat. No li passa també a la ràdio? i la premsa no té dificultats per aconseguir lectors disposats a seure a llegir notícies profundes? Vivim en un zàpping sense fi. La gent passarà de la ignorància al pont d'accés al coneixement, ja no podem fer-nos la il·lusió de que aquests mitjans nostres serveixen perquè es passi de la ignorància al coneixement. Però no només hem de mirar els pecats de la televisió: tots els mitjans pateixen la mateixa pressa.

Francesc Escribano, director de TV3

Hi ha determinades coses que estan per sobre del negoci. A la televisió pública com a mínim tenim el control del Parlament; els qui controlen les privades

busquen el negoci. La nostra feina consisteix, moltes vegades, (...) en administrar pressions.

Montserrat Domínguez, presentadora de *El ruedo ibérico*, Antena 3

(...) És difícil el diagnòstic del que ha de passar, el cert és que hi ha pressions en cada consciència professional, i nosaltres hem de defensar que la televisió és alguna cosa més que un electrodomèstic. No tot val per l'audiència. Les profecies de Murrow s'estan complint.

Juan Cruz "El espectáculo contra la información". El País. 5-3-2006. Traducció i adaptació de l'autor.

Activitats

1. Mireu un telenotícies i compareu les informacions pròpies d'un servei informatiu i les notícies espectacle.

2. Per què creieu que el periodista Pedro Piqueras diu que els poders polític i econòmic sempre voldran dominar els fils de la informació televisiva?

3. Matías Prats diu que és demanar massa que la televisió eduqui, formi. Vosaltres, què en penseu?

4. Després de llegir les declaracions de Lorenzo Milà, què penseu que es podria fer perquè el millor informatiu fos el més vist?

5. Iñaki Gabilondo diu que *vivim en un zàpping sense fi*. Ens ve a dir que només som capaços de digerir notícies lleugeres, sense profunditat, amb un punt de diversió... On pot conduir aquesta situació? Què es podria fer per evitar-ho?

6. La periodista Montserrat Domínguez diu que *no tot val per l'audiència*. A què es refereix amb aquesta frase? Quin tipus de canals i programes creieu que segueixen aquesta manera de fer?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- Atemptats contra els drets i llibertats individuals i col·lectives.
- La defensa de la llibertat i dels principis democràtics.
- El paper dels mitjans de comunicació en les societats democràtiques.
- Les pressions empresarials en la informació.
- El mccarthysme, la *Cacera de bruixes*, les llistes negres i situacions equiparables en el món d'avui.
- La companyonia, l'idealisme i la solidaritat.

Objectius formatius

- Comprendre el tema i els subtemes del film.
- Analitzar el llenguatge i de les tècniques audiovisuals del film: el *flash-back*; la panoràmica; el blanc i negre; el teleprompter i la banda sonora.
- Reflexionar sobre el deure de defensar les llibertats i la democràcia.
- Prendre consciència de la importància d'uns mitjans de comunicació independents i crítics.
- Analitzar el fenomen de la *Cacera de bruixes* i de persecucions semblants en el món d'avui.
- Observar actituds de valentia i solidaritat en situacions de conflicte i d'injustícia.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre les qüestions de comprensió i del llenguatge cinematogràfic de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques comunicatives i polítiques plantejades en el film
- Identificar els temes i subtemes de la pel·lícula.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.